Professor Lundstedts misstag.

Av HERBERT TINGSTEN.

FÖR NÅGRA MÅNADER SEDAN utgav docent Ingemar Hedenius en skrift "Om rätt och moral" (i denna tidning recenserad av professor Olle Holmberg). I det första kapitlet, Värdenihilismen, sökte författaren utifrån Hägerströms teorier förklara och motivera den filosofiska s. k. Uppsalaskolans uppfattning om skillnaden mellan värderingar och omdömen i egentlig mening. Även i det andra kapitlet, Den juridiska rätten, anslöt sig Hedenius i viktiga punkter till Hägerström och dennes lärjunge professor Lundstedt i Uppsala. I ett avsnitt av kapitlet, Det Hägerström-Lundstedtska misstaget, kritiseras emellertid några moment i den uppfattning som hävdats av de båda nämnda forskarna, och även i några andra sammanhang göras erinringar mot Lundstedts rättsfilosofiska åskådning. Detta förhållande har givit professor Lundstedt anledning att utge ett arbete, Det Hägerström-Lundstedtska misstaget, byggt på föreläsningar i Uppsala under höstterminen. Arbetet omfattar omkring två hundra sidor, d. v. s. det är mångfaldigt större än den del av Hedenius skrift som upptagits till bemötande.

De begreppsutredningar som striden gäller äro av utomordentligt stort intresse, men i en tidningsartikel är det icke möjligt att ge mer än en mycket ytlig föreställning om deras innebörd. Jag skall här blott uppta ett par huvudpunkter.

Professor Lundstedt har som bekant fört en energisk och, såsom Hedenius betonar, på många punkter säkerligen effektiv kamp mot metafysiken inom den rättsteoretiska diskussionen. Hedenius gör emellertid gällande bl. a. att han dels med orätt inläser metafysiska föreställningar i alla rättsvetenskapliga grundbegrepp, dels gör sig skyldig till motsägelser i sitt eget språkbruk. Rättigheter förklaras av Lundstedt icke existera, det är här fråga om rent illusoriska begrepp. Lundstedt utgår härvid från att dessa begrepp, såsom de användas i doktrinen, genomgående anknyta till metafysiska föreställningar, t. ex. om äganderätten såsom en magisk kraft över det ägda. Själv anser sig emellertid Lundstedt kunna använda vederbörande uttryck i en rimlig mening. Såsom exempel på de egendomliga resultat som på detta sätt uppkomma tar jag några satser ur hans nu utgivna bok (sid. 36). "För att äganderätten skulle kunna kränkas, måste den givetvis finnas till. Men nu har det ju utretts att det finns varken äganderätt eller andra rättigheter. Visserligen dölja sig under rättighetsbegreppet allehanda realiteter, vilka framför allt för den s. k. ägaren ha den betydelse att han vinner en viss trygghet i fråga om möjlighet för honom att inneha, disponera över eller på annat sätt utnyttja saken." På en gång säges alltså här att äganderätt icke finnes och att den innefattar allehanda realiteter. Inkonsekvensen upphäves givetvis icke därav att Lundstedt säger sig begagna ordet äganderätt "i rent formell mening" (sid. 41), ty han själv betonar ju att begreppet täcker vissa realiteter. Icke heller kunna, såsom Lundstedt antyder (sid. 201 f.), uttalanden av denna art ursäktas som ett slarvigt uttryckssätt. Det underliga ligger främst däri att Lundstedt anser sig kunna använda uttrycken i fråga på ett oskyldigt och rimligt sätt, ehuru han anser andra vetenskapsmän som använda samma uttryck vara hemfallna åt okunnighet och vidskepelse.

Nära denna fråga ligger ett annat av de båda författarna diskuterat problem. Hedenius anser att man då det gäller ord såsom rättighet måste skilja mellan de vidskepliga föreställningar med vilket ordet under skilda tider förknippats och den mening man samtidigt inlagt i ordet; ordets mening skulle ständigt överensstämma med dess verklighetsunderlag. Denna uppfattning, som Hedenius har gemensam med en central riktning inom den anglosachsiska filosofin, avvisas utan närmare motivering av Lundstedt såsom främmande för den rättsvetenskapliga debatten: "överallt, där rättsvetenskapen laborerar med rättighetsbegreppet, är det icke fråga om något annat än rättigheter i rättsideologisk mening".

Både Hedenius och Lundstedt beröra också frågan om de metafysiska rättsidéernas sociala betydelse. Lundstedt utgår från att dessa idéer hos folken skapa egenrättfärdighet och fanatism och att deras undanröjande skulle medföra internationell avspänning. Här synes hans tankegång vara uppenbart ohållbar; varför skulle ett intresse eller ett maktbegär som icke gåves en ideologisk motivering därigenom förlora i styrka. Lundstedt anknyter tydligen till den åsikt som Hägerström hävdade i några av sina senare uppsatser — en åsikt som på väsentliga punkter skiljer sig från av Hägerström i äldre skrifter uttalade meningar (utförligare härom i min skrift Idékritik, sid. 30 ff.).

En stor del av professor Lundstedts arbete är emellertid ägnad åt helt andra frågor än de tämligen invecklade teoretiska problem som skriften närmast påstås gälla. Överallt äro uttalanden insprängda rörande Lundstedts och hans motståndares syften och kompetens; en efterskrift på nära femtio sidor handlar så gott som uteslutande om dessa ting. Läsaren skall bibringas uppfattningen att Lundstedt och hans meningsfränder äro lika nobla som klarsynta, medan hans motståndare äro lika illvilliga som okunniga.

Ehuru Hedenius utgår från Hägerström och betygar sin stora respekt för dennes forskning, ser Lundstedt i hans skrift en fortsättning på ett sedan årtionden fortgående "mullvadsarbete" mot Hägerström; det påstås vara fråga om att smutskasta dennes minne. Såsom ledare för detta mullvadsarbete utpekas den år 1938 avlidne docent Harry Meurling. Denne skulle muntligen ha utspritt att Hägerström på vissa punkter rönt inflytande av den likaledes avlidne professor Phalén. Meurlings påstådda mullvadsarbete sättes i samband med hans senare utbrutna sinnessjukdom. Meurling skulle ha lidit av övermäktiga mindervärdighetskänslor gentemot sin lärare Hägerström. "Psykiatrin är säkerligen icke främmande för att den maximalt stegrade känslan av mindervärdighet hos en person kan bli så outhärdlig att den driver honom antingen till föreställningen att han själv har en givande eller skapande förmåga eller ock i allt fall till föreställningen att denna förmåga finnes hos en annan än just den som han står i beroende av." Som ett klart bevis på Meurlings skuld anföres att denne "låtit sig avtackas" i ett förord till en bok av framlidne professor Gillis Wetter; tacket borde ha tillkommit Hägerström. Därjämte citeras ett intyg av docent Martin Fries (utfärdat i december 1941), enligt vilket Meurling på sin dödsbädd förklarat sig icke tillräckligt ha framhävt Hägerströms insatser. Även den nu avlidne docent Oxenstierna anklagas för att ha deltagit i mullvadsarbetet; i sin skrift om Uppsalafilosofin likställer han visserligen Phalén och Hägerström som banbrytare, men förklarar Phalén vara upphovsman till brytningen med subjektivismen. Lundstedts bevismaterial utgöres väsentligen av rykten och muntliga uttalanden som icke kunna verifieras. "Det är min uppfattning att denna legend (om Phalén som banbrytare inom den teoretiska filosofin) verkligen är en legend och sålunda saknar stöd i fakta. Jag är naturligtvis icke heller kompetent att med vetenskaplig argumentation styrka denna min uppfattning..."

Lundstedt säger sig på ett ställe vara blott "en enkel lärjunge" på rättsfilosofins område, "en mycket obetydlig rättsfilosof". Senare i arbetet synes han emellertid ha reviderat sin uppfattning. Sida efter sida citeras berömmande uttalanden om hans skrifter; en tysk jur. doktor, som sedermera beklagligt nog övergått till skönlitteraturen, har t. o. m. likställt honom med Einstein. Flera av dessa uttalanden härröra visserligen från personer vilkas insatser inom rättsvetenskapen i övrigt äro okända. De måste likväl, synes det, tillerkännas större vitsord än kritiska anmärkningar av rättsvetenskapsmän såsom Undén och Nial, vilkas uttalanden betecknas som "ynkliga" eller meningslösa. Lundstedt kompletterar själv bilden av sina prestationer. "Denna fullständiga brytning med den rättsvetenskapliga åskådning som jag hyllat under mitt speciminationsarbete för professurer i processrätt och civilrätt torde få betraktas såsom en kraftprestation, ganska sällsynt i vetenskapens annaler. Att ha hunnit uppföras på förslag till en professur och ett par år därefter utnämnas till en annan professur, allt innan man ånyo faktiskt börjar om från början, har väl näppeligen något precedensfall i Sverige." (För den icke initierade bör nämnas att det inom juridiken, där ämnena äro begränsade och varandra närstående, är ytterst vanligt att en docent övergår från ett ämne till ett annat för att erhålla professur.) Endast den svenska regeringens slöhet eller inkompetens har hindrat Lundstedt att hindra världskriget. "Själv känner jag helt naturligt endast en djup sorg i medvetandet om att därest man i mitt eget land... i Genève hade gått in för min kritik, så skulle den nationalsocialistiska diktaturen troligen aldrig ha kunnat komma till stånd och följaktligen det nu pågående kriget ha inhiberats... En helt annan sak och en högst allvarlig sådan är att om man här i landet lystrat till min kritik och handlat därefter, så skulle den världskatastrof som nu utspelas och för vars slutliga utgång vi gå i ångest och bävan med all sannolikhet ha kunnat förebyggas."

Att Lundstedts idéer icke allmänt godtagits och att de t. o. m. rönt motsägelser beror enligt författaren på okunnighet, dumhet och illvilja. Sina motståndare för tillfället beskyller han — jag tar blott några invektiv ur massan — för perfiditet, skandalös okunnighet, gemena förvrängningar, ärekränkning, rå plumphet och dryg dumhet. Vad särskilt docent Hedenius beträffar förklaras han stundom, då det gäller att framhäva hans dumhet, vara i god tro, men i andra sammanhang säges han handla i ond vilja och med en viss förslagenhet. Liksom andra författare av samma typ är Lundstedt benägen att utvidga sin irritation till hela samhället. Han klagar över att han, trots sina omvälvande skrifter, skulle ha fått gripa till tiggarstaven, om han ej vid unga år blivit professor. De styrande äro likgiltiga för frågan om någonting är sant eller falskt, de stora tidningarna visa icke något sakligt intresse för Lundstedts utredningar. Hur illa är det icke ställt, då Hedenius uppfattning sprides i tusentals exemplar och då t. o. m. några tidningar vågat recensera hans bok innan den gjorts ned av Lundstedt? Några rättfärdiga finnas dock. Tre stora Stockholmstidningar ha innehållit meddelanden om Lundstedts föreläsningar (utan att andra härav "tagit varning"). En del vetenskapsmän äro förtjänta av beröm: professor Olivecrona, professor Karitz — vars "djupa filosofiska forskarbegåvning" betygas — och docent Martin Fries. Den sistnämnde har, det bör tillfogas, efter utgivandet av Lundstedts bok visat sitt nit genom att samma dag publiceringen skedde prisa skriften i två tidningar.

Professor Lundstedts skrivsätt är i hans senaste arbete i huvudsak detsamma som i flera föregående. I sin tro på mystiska sammansvärjningar, i sin självförgudning och sin känsla av martyrskap och förföljelse företer han kanske dock en mera perfekt kombination än någonsin förr. Självkritik är honom lika främmande som förståelse och tolerans för motståndare. Till fulländning spelar han rollen av det förföljda geniet. Som propagandist begår han blott ett misstag: han förstår icke att vad som på ena sidan av rampen fattas som tragisk storhet på den andra måste framstå som på en gång komiskt och makabert.

Motormannaaktion om bilars taxering.

K. A. K. och dess landsförbund, Motormännens riksförbund och Sveriges automobilhandlarförbund, inlämnade på torsdagen en framställning till skattemyndigheterna om att värdeminskningsavdraget för bilar måtte få höjas i deklarationerna, detta med hänsyn till deras snabbare förbrukning vid gengasdrift eller om de stå avregistrerade.

För bilar som ingå som inventarier i rörelse eller användas i annan yrkesmässig verksamhet föreslås avskrivning med 25 proc. pr år, tills anskaffningsvärdet är helt avskrivet; om bilarna äro avregistrerade, bör avskrivning ske med 33 proc.

För förmögenhetsbeskattningen föreslås för alla bilar en avskrivning med 20 proc. pr år för bilar i drift, medan avregistrerade bilar böra upptas till sitt försäljningsvärde, vilket vanligen inte torde överstiga något hundratal kronor.

VAR MED

AV

BO BERGMAN

Dikt för Tredje Försvarslånet

Hör landets ord till dig: Var med
och hjälp att bygga upp vår fred
och frihet här i gamla Norden.
Säg ej att du har ont om råd,
det är ej något storhetsdåd
de kräva av dig maningsorden.
Råd har du om du bara vill
— men inte råd att släppa till
en enda bit av fosterjorden.

Var med, var med! Din andes makt
är dömd till tystnad och förakt
och seklers arv förspillt på stunden,
kan det ej sättas hårt mot hårt.
Få vi ej kalla Sverige vårt,
då mörknar hela himlarunden.
Om frihet är det bästa ting
som sökas kan all världen kring,
så bygg den på den säkra grunden.

Familjebidragen i stöpsleven, bättre kontroll, nya principer.

Det artar sig till omläggning i vissa delar av behovsprövningen för familjebidragen, som blivit aktuella genom att flera nämnder i Västerbottens län betalat ut för rikliga bidrag. Från länsstyrelsen i Luleå ringde man på torsdagen upp kollegerna i Umeå för att få del av erfarenheter till en planerad liknande revision i Norrbottens län. I Stockholm ha revisorerna gjort anmärkningar mot principerna för bidragen, och 1941 års krigsfamiljebidrags- [illegible]

Nytt förslag nästa månad.

[illegible]

Jubileumsfonden tecknar 750.000

[illegible]

KRIS- OCH PRISMÖTET AVSLUTAT.

[illegible]

Ny löpsedel idag:

Folk och Försvar

INVASION i AUSTRALIEN?

SVERIGES ÖDE PÅ EN ISBRO

VÅRT FÖRSVAR MOT GENERAL VINTER

DEN SVENSKA FÖRSVARSTIDNINGEN

Nu upptäckte han att det bara behövdes några droppar...

Han hade alltid haft en ömtålig skäggbotten och därför var han glad, när han fick tag i Tarr. Det hjälpte verkligen, huden blev bättre och bättre. Han kom också snart underfund med, att Tarr är drygt. Det räcker med bara några droppar efter varje rakning.

Tarr har skapats just för ömtålig skäggbotten efter långvariga vetenskapliga experiment. Tarr stärker huden, lenar och läker. Tarr motverkar ömhet och uppkomsten av kvisslor.

Ni, som rakar Er varje dag, låt Tarr hjälpa Er att stärka Er hud. Ni kommer att känna Er belåten och uppfriskad efter varje rakning. Ni får erfara den där härliga *Tarr-känslan.*

Köp en flaska idag — eller sänd in kupongen för en provflaska.

Först rakning — sedan TARR

Aktiebolaget R. Barlach, Stockholm 1. Var god sänd mig gratis en provflaska Tarr.

Namn: ....

Adress: ....

Kupongen gäller endast 3 månader. C 3-1

Ska' klädkorten räcka, måste Ni rådgöra med oss om inköp och låta oss tvätta, ändra, reparera och modernisera det gamla, så att det blir som nytt.

A/B KLÄDER, Sveavägen 55.

DN:s insamling till 450 finska invalider i Sverige. Postgiro 1618

Aktuellt från Kvickman-köket

"SS köttkonserv" 900 gr, 900 p 3:50

Biffstek 300 p 2:50
Sjömansbiff 220 p 1:90
Kalops 300 p 1:95
Salta biten 420 p 1:90
Kalvbullar i gräddsås 280 p 1:85
Leverpastej 70 p 0:50

Krydda och billigt smörgåsgott
Saltgurka hg 0:16
Pickles hg 0:26
Inlagda rödbetor hg 0:16

God soppa med minsta besvär
Jong st 0:20
Torkade sopprötter 25 gr 0:25

Gott matbröd på R-kuponger
Skånelimpa 0:31
Råglimpa 0:53
Svenskbröd 0:54
Kavring 0:68
Spisbröd 0:72
DM-bröd 0:82
Delikatessbröd 0:30

Gott småbröd på R-kuponger
R-pepparkakor hg 0:30
Ginger Nuts hg 0:30
R-kringlor hg 0:30
R-pinnar hg 0:30
1 R-kup = 1 hg småbröd

Vår receptruta
Husmansgryta

Söndagsglädje för familjen
rimmad oxbringa 700 p kg 2:20

Lättlagat och färdigt
Solkulor
Sanguinelli-Apelsiner
KRONLAXEN
rödspätta kg 3:—
skarpsill kg 1:40
Har Ni prövat vårt

Gott i potatisrand

konsum